

Wojciech Dawid Krzeszowski

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

ZABEZPIECZANIE PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH DOTYCZĄCYCH PRZYSZŁYCH TRANSAKCJI Z WYKORZYSTANIEM INSTRUMENTÓW POCHODNYCH W ŚWIELE PRAWA BILANSOWEGO I PODATKOWEGO

1. Wstęp

Do podstawowych zadań dyrektora finansowego należy ochrona płynności finansowej oraz ograniczanie potencjalnych zagrożeń, które mogłyby negatywnie wpłynąć na sytuację przedsiębiorstwa w tym zakresie. Jedną z możliwości jest zabezpieczenie przyszłych przepływów pieniężnych za pomocą instrumentów pochodnych. Samo obliczenie zysków i strat osiągniętych przy zastosowaniu takich instrumentów zwykle nie sprawia dużych problemów. Jednak już ich ewidencja w księgach rachunkowych zgodnie z przepisami prawa bilansowego jest niejednokrotnie skomplikowana i wiąże się z powstawaniem licznych pytań oraz wątpliwości. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie wybranych zagadnień w zakresie sposobu postępowania oraz ujęcia operacji dotyczących zabezpieczania przyszłych przepływów pieniężnych.

2. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych według polskiego prawa bilansowego

Poprzez **zabezpieczanie przepływów pieniężnych**¹ rozumie się ograniczenie zagrożenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych wynikających z określonego ryzyka związanego z wprowadzonymi do

¹ §27, ust.1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (DzU 2001 nr 149, poz. 1674). W dalszej części opracowania będzie używany skrót r.i.f.

ksiąg rachunkowych aktywami i zobowiązaniami, uprawdopodobnionymi przyszłymi zobowiązaniami lub planowanymi transakcjami. Przykładem tego może być zabezpieczenie zmian wartości stopy procentowej w przypadku, kiedy przedsiębiorstwo zaciągnęło kredyt bankowy (lub wyemitowało obligacje) według zmiennego oprocentowania. Innym przykładem jest sytuacja, kiedy jednostka będzie sprzedawać za dwa miesiące towary dla odbiorcy zagranicznego i zabezpiecza się przed spadkiem kursu walutowego².

Zyski albo straty z wyceny wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego lub z wyceny składnika walutowego instrumentu zabezpieczającego niebędącego instrumentem pochodnym, w części uznanej za efektywne zabezpieczenie przyszłych przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczaną pozycją, odnosi się na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny (§33 r.i.f.). Poziom efektywności uznaje się za wysoki wtedy, gdy w myśl przyjętych założeń przez cały okres zabezpieczenia niemal całkowita kwota zmian wartości godziwej zabezpieczanej pozycji lub związanych z nią przepływów pieniężnych zostaje skompensowana zmianami wartości godziwej albo przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego, a rzeczywiście osiągnięty poziom efektywności zabezpieczenia mieści się w przedziale od 80 do 125% (§28, ust. 4 r.i.f.).

Bezwzględna wartość kwoty odniesionej na kapitał, tj. w pełni efektywnego zabezpieczenia, nie może być jednak wyższa od wartości godziwej skumulowanych od dnia rozpoczęcia zabezpieczania zmian przyszłych przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczaną pozycją. Jeżeli zatem wartość godziwa skumulowanych zmian instrumentu zabezpieczanego wyniosła np. 7500 zł, to kwota zmian wartości instrumentu zabezpieczającego odniesiona na kapitał z aktualizacji wyceny nie może jej przekroczyć.

Pozostałą część skutków przeszacowania instrumentu zabezpieczającego, obejmującą kwotę niestanowiącą w pełni efektywnego zabezpieczenia – jeżeli instrumentem zabezpieczającym jest pochodny instrument finansowy – zalicza się do przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego³.

Wykazane w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny zyski lub straty z przeszacowania instrumentu zabezpieczającego zalicza się odpowiednio do przychodów albo kosztów finansowych tego okresu sprawozdawczego, w którym zabezpieczone uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie lub planowana transakcja powodują powstanie przychodów albo kosztów finansowych. Jednak wyjątek stanowi sytuacja, kiedy uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie lub planowana transakcja

² W tym miejscu warto zaznaczyć różnicę w odniesieniu do zabezpieczania wartości godziwej w stosunku do zabezpieczania przepływów pieniężnych. Zabezpieczanie wartości godziwej jest rozumiane jako zabezpieczenie wpływu na wynik finansowy zmian wartości godziwej, np. zmiany wartości posiadanych akcji, zmiany wartości obligacji lub kredytu wyrażonej w dolarach amerykańskich na skutek zmian kursu walutowego. Zabezpieczenie wartości godziwej odbywa się w odniesieniu do już istniejących aktywów lub pasywów.

³ Na temat badania efektywności zabezpieczenia zob. np. [1, s. 374].

poddane zabezpieczeniu powodują powstanie aktywów lub zobowiązań⁴: na dzień wprowadzenia tych pozycji do ksiąg rachunkowych zyski lub straty z przeszacowania instrumentu zabezpieczającego ujęte do tego dnia w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny odpisuje się i odpowiednio dolicza do ceny nabycia lub inaczej określonej wartości początkowej wprowadzonych do ksiąg rachunkowych aktywów lub zobowiązań. Gdy zabezpieczenie odnosi się np. do towarów lub środka trwałego, wówczas zabezpieczenie efektywne ujmowane pierwotnie na kapitale z aktualizacji wyceny koryguje wartość nabytego składnika aktywów, a następnie znajduje odzwierciedlenie w kosztach⁵ (odpowiednio w postaci wartości sprzedanych towarów lub amortyzacji).

Przy rachunkowości zabezpieczeń istotnym problem jest jej właściwa dokumentacja. Zgodnie z §28 r.i.f. powinna ona obejmować następujące elementy:

- określenie celu i strategii zarządzania ryzykiem,
- identyfikację instrumentu zabezpieczającego oraz pozycji zabezpieczanej,
- charakterystykę ryzyka związanego z zabezpieczaną pozycją,
- okres zabezpieczenia,
- opis wybranej metody pomiaru efektywności zabezpieczenia⁶.

3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych według MSR

Ogólnie można powiedzieć, że rozwiązania przyjęte w r.i.f. są zgodne z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości. Według MSR 39 zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmuje się w następujący sposób⁷:

- a) część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym, która stanowi efektywne zabezpieczenie, ujmuje się bezpośrednio w kapitale własnym,
- b) nieefektywną część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Oddzielny składnik kapitału własnego związany z zabezpieczaną pozycją koryguje się do niższej spośród następujących kwot (w wartościach bezwzględnych):

- skumulowane od momentu ustanowienia zabezpieczenia zyski lub straty na

⁴ Przykładem może być sytuacja dotycząca środków trwałych w budowie. W przypadku tym, podobnie jak odsetki i różnice kursowe z nimi związane, również skutki zabezpieczenia będą odpowiednio korygowały wartość tych środków trwałych w budowie do momentu oddania ich do użytkowania. Innym przykładem jest planowana przyszła transakcja w walucie obcej z tytułu sprzedaży towarów na eksport.

⁵ W niektórych przypadkach rozwiązań zawartych w §33 r.i.f. nie stosuje się, np. od dnia, gdy instrument zabezpieczający wygaś, został zbyty, wypowiedziany lub wykonany; od dnia kiedy w ocenie jednostki planowana transakcja lub uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie nie będą wykonane. Szerzej na ten temat zob. §33, ust. 5 r.i.f.

⁶ Szerzej na ten temat zob. [2, s. 172].

⁷ Zob. [4, §85-102].

instrumencie zabezpieczającym oraz

- skumulowane od momentu ustanowienia zabezpieczenia zmiany wartości godziwej (wartości bieżącej) oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanej pozycji.

Wszelkie pozostałe zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym lub wyznaczonym jego składniku (niestanowiące efektywnego zabezpieczenia) ujemne się w rachunku zysków i strat.

Jeśli zabezpieczana planowana transakcja skutkuje następnie ujęciem składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego, związane z nią zyski lub straty, które były ujęte bezpośrednio w kapitale własnym, przenosi się do rachunku zysków i strat w tym samym okresie albo w okresach, w których nabyty składnik aktywów lub przyjęte zobowiązanie mają wpływ na rachunek zysków i strat (np. w okresach, w których ujmowane są przychody lub koszty odsetkowe). Jednak jeśli jednostka oczekuje, że całość lub część strat ujętych bezpośrednio w kapitale własnym nie będzie odzyskana w co najmniej jednym z przyszłych okresów, ujemne się w rachunku zysków i strat kwotę, co do której oczekuje się, że nie będzie odzyskana. Rozwiązanie to nie jest do końca zgodne z przepisami zawartymi w r.i.f. Wynika to z tego, że omawiane zyski i straty nie korygują ceny nabycia (jak przyjęto w r.i.f.), tylko pozostają w kapitale z aktualizacji wyceny do momentu, kiedy dany składnik aktywów lub zobowiązań finansowych ma wpływ na rachunek zysków i strat.

Jeśli zabezpieczenie planowanej transakcji skutkuje następującym ujęciem składnika aktywów niefinansowych lub zobowiązania niefinansowego albo planowana transakcja związana ze składnikiem aktywów niefinansowych lub zobowiązaniem niefinansowym staje się uprawdopodobnionym przyszłym zobowiązaniem, do którego stosuje się zabezpieczenie wartości godziwej, jednostka przyjmuje jedno z poniższych rozwiązań:

a) przenosi związane zyski lub straty, które były bezpośrednio ujęte w kapitale własnym, do rachunku zysków lub strat, w tym samym okresie lub w okresach, w których nabyty składnik aktywów lub przyjęte zobowiązanie mają wpływ na rachunek zysków i strat (np. w okresach, w których ujmowane są odpisy amortyzacyjne lub koszt sprzedaży). Jednakże, jeśli jednostka oczekuje, że całość lub część strat ujętych bezpośrednio w kapitale własnym nie będzie odzyskana w jednym lub więcej przyszłych okresów, ujemne się w rachunku zysków i strat kwotę, co do której oczekuje się, że nie będzie odzyskana;

b) wyłącza związane zyski lub straty, które były ujęte bezpośrednio w kapitale własnym, i włącza je do początkowego kosztu nabycia lub do innej wartości bilansowej składnika aktywów lub zobowiązania.

Zdaniem autora wygodniejszym rozwiązaniem jest wariant „b”, w tej sytuacji bowiem osoba zajmująca się ewidencją księgową nie musi pamiętać o każdorazowej korekcie kapitału z aktualizacji wyceny, kiedy nabyty składnik aktywów lub przyjętego zobowiązania ma wpływ na rachunek zysków i strat. Jednocześnie będzie to zgodne z

rozwiązaniami przyjętymi w r.i.f. Jednak w odniesieniu do planowanych należności i zobowiązań niefinansowych wskazane byłoby przyjęcie wariantu „a”. Przykładem może być należność z tytułu dostaw i usług w walucie obcej, która będzie miała wpływ na rachunek zysków i strat w momencie jej spłaty, a konkretnie naliczenia różnic kursowych zrealizowanych⁸.

4. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych w świetle prawa podatkowego

Niestety, rozwiązania przyjęte w polskim prawie bilansowym odnośnie do instrumentów pochodnych, podobnie jak w wielu innych kwestiach, nie są zgodne z prawem podatkowym. Zgodnie z art. 16, ust. 1, pkt 8b Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych⁹ nie uważa się za koszty uzyskania przychodów wydatków związanych z nabyciem pochodnych instrumentów finansowych – do czasu realizacji praw wynikających z tych instrumentów albo rezygnacji z realizacji praw wynikających z tych instrumentów albo ich odpłatnego zbycia – o ile wydatki te nie powiększają wartości początkowej środka trwałego oraz wartości niematerialnych i prawnych. Bazując na powyższym przepisie, można stwierdzić, że koszty i przychody podatkowe z tytułu instrumentów pochodnych będą powstawać w momencie realizacji praw z nich wynikających (rozliczenia lub zbycia). Dochód (strata) będzie różnicą między wartością dobra bazowego będącego przedmiotem kontraktu w momencie rozliczenia oraz jego wartością w momencie zawarcia kontraktu. Przepis ten sugeruje także, że wartość środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych może być tylko powiększana o różnice ujemne związane z instrumentami pochodnymi nabytymi w celu zabezpieczenia kosztu wytworzenia lub ceny nabycia omawianych składników majątkowych. Tym samym prawo podatkowe nie przewiduje korekty wartości innych składników aktywów i pasywów będących przedmiotem zabezpieczenia.

Kiedy kontrakt instrumentu pochodnego (np. opcja lub kontrakt *futures*) jest notowany na giełdzie, datą ustalenia dochodu lub straty jest moment wyrównywania różnic w wycenie wartości instrumentu pochodnego, powstających w okresie jego trwania (lub posiadania).

Zarówno w odniesieniu do kontraktów *futures*, jak i opcji notowanych na giełdzie nie uznaje się za koszt w momencie wpłaty lub przychód w momencie zwrotu wartości tzw. depozytu zabezpieczającego¹⁰.

U nabywcy opcji zapłacona premia będzie kosztem dopiero w momencie realizacji opcji lub jej wygaśnięcia (gdyż wtedy koszt z tego tytułu będzie można powiązać z

⁸ Szerzej na temat podobieństw i różnic między polskim prawem bilansowym a Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zob. [3].

⁹ Zob. [7].

¹⁰ Na temat ewidencji księgowej instrumentów w zakresie depozytów zabezpieczających zob. [5].

ewentualnymi przychodami lub „odpisać” premię w koszty jako niewykorzystaną). W przypadku wystawcy opcji otrzymana premia jest przychodem w momencie otrzymania (gdyż jest ona niezależna od końcowego wyniku rozliczenia). Ustalenie różnic z wyceny dobra bazowego będącego przedmiotem opcji jest jednocześnie momentem ustalenia dochodu (straty) z tego tytułu dla celów podatkowych.

W przypadku nabycia instrumentów pochodnych w celu zabezpieczenia się przed niekorzystnymi ruchami cen instrumentu bazowego (np. akcji) straty lub zyski na instrumencie zabezpieczającym powinny być elementem dochodu już w momencie rozliczenia instrumentu pochodnego, a nie dopiero w momencie, kiedy instrument bazowy stanie się elementem dochodu do opodatkowania.

W związku z powyższym w jednostkach zobowiązanych według ustawy o rachunkowości¹¹ do badania i ogłaszania sprawozdań finansowych istnieje obowiązek tworzenia aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego w momencie naliczenia odpisów z tytułu przeszacowań według prawa bilansowego, a nie uznawanych przez prawo podatkowe.

5. Przykład ewidencji zabezpieczenia przepływów pieniężnych

Przedsiębiorstwo „Czekoladka” zamierza za cztery miesiące sprzedać odbiorcy zagranicznemu towary za 100 000 euro. Ponieważ obawia się wzrostu wartości złotówki względem waluty UE, zawiera 1 listopada 2006 r. z bankiem „Najlepsza inwestycja” kontrakt *forward* na sprzedaż 100 000 euro po kursie 3,3320 zł/euro. Pozycją zabezpieczaną są przychody z tytułu sprzedaży. Sprzedaż towarów następuje 28 lutego 2007 r. Przewidywany termin spłaty należności to 31 marca 2007 r. (zakładany termin płatności to 1 miesiąc). Należność jest spłacona 14 kwietnia 2007 r. Jednostka wycenia efektywność zabezpieczenia na koniec każdego miesiąca, w tym na dzień bilansowy, który przypada na koniec roku.

Opis tab. 1:

1. Okres zabezpieczenia upływa w dniu 28 lutego 2007 r., w tym dniu bowiem przedsiębiorstwo uzyskuje planowane przychody ze sprzedaży.

2. Kurs kasowy odpowiada bieżącemu kursowi wymiany walut. Jak można zaobserwować, zmiany w kursie walutowym na rynku kasowym są dla przedsiębiorstwa korzystne.

3. Zmiana w kursie kasowym odpowiada różnicy między kursem bieżącym a kursem z poprzedniego okresu.

¹¹ Artykuł 64 Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości oraz późniejsza nowelizacja (DzU 1994, poz. 591, nr 121 z późn. zn. oraz 2000 nr 60, poz. 703, nr 94, poz. 1037 i nr 113, poz. 1186).

Tabela 1. Kursy kasowe, terminowe oraz zmiany w rozważanym okresie*

1	Data	01.11.06	30.11.06	31.12.06	31.01.07	28.02.07	31.03.07	14.04.07
2	Kurs kasowy	3,3125	3,3350	3,3520	3,3620	3,3530	3,3214	3,3000
3	Zmiana w kursie kasowym	-	0,0225	0,0170	0,0100	-0,0090	-0,0316	-0,0214
4	WIBOR	4,20%	4,11%	4,15%	4,12%	4,08%	-	-
5	EURIBOR	2,20%	2,21%	2,19%	2,18%	2,18%	-	-
6	Liczba dni do końca okresu zabezpieczenia	120	90	59	28	0	-	-
7	Oczekiwany kurs kasowy	3,3338	3,3503	3,3624	3,3669	-	-	-
8	Zmiana w oczekiwanym kursie kasowym	-	0,0165	0,0121	0,0045	-0,0139	-	-
9	Kurs terminowy banku	3,3320	3,3489	3,3609	3,3651	-	-	-
10	Zmiana w kursie terminowym banku	-	-0,0169	-0,0120	-0,0042	0,0121	-	-
11	Efektywność zabezpieczenia (8/10)	-	-98%	-101%	-107%	-115%	-	-
12	Skumulowane zmiany w oczekiwanym kursie kasowym	-	0,0165	0,0286	0,0331	0,0470	-	-
13	Skumulowane zmiany w kursie terminowym banku	-	0,0169	0,0289	0,0331	0,0452	-	-
14	Efektywne zabezpieczenie (kapitał z aktualnej wyceny)	-	-0,0165	-0,0120	-0,0042	0,0121	-	-
15	Nieefektywne zabezpieczenie (wynik finansowy)	-	-0,0004	0,0000	0,0000	0,0000	-	-
16	Łączne zmiany na instrumencie zabezpieczającym (14+15)	-0,0210	-	-	-	-	-	-

*Założono hipotetyczne kursy kasowe oraz terminowe banku.

Źródło: opracowanie własne.

4. Podana stawka WIBOR służy do określania oczekiwanego kursu kasowego. Powinna ona być równa takiej stopie referencyjnej, która odpowiada stawce WIBOR charakterystycznej dla okresu pozostałego do terminu upływu zabezpieczenia. Jeżeli np. jest to okres czterech miesięcy (jak w przykładzie z tabeli), to WIBOR na ten okres może być obliczany następująco (przy założeniu liniowego kształtu stawki WIBOR):

$$\text{WIBOR 4M} = \text{WIBOR 3M} + 1/3 \cdot (\text{WIBOR 6M} - \text{WIBOR 3M}).$$

5. Wyjaśnienie analogiczne jak wyżej.

6. Liczba dni do końca okresu zabezpieczenia odpowiada liczbie dni pozostałych do końca lutego i jest wykorzystywana do obliczenia oczekiwanego kursu kasowego.

7. Oczekiwany kurs kasowy wynika z wartości przyszłej obydwu walut i w przybliżeniu jest on równy następującemu wyrażeniu:

$$K_t = K_k \cdot \frac{FV_{PLN}}{FV_{WO}},$$

gdzie: K_t – kurs terminowy,

K_k – kurs kasowy,

FV_{PLN} – wartość przyszła polskiej złotówki,

FV_{WO} – wartość przyszła waluty obcej.

Dla pierwszego okresu będzie on równy¹²:

$$K_t = 3,3125 \cdot \frac{(1 + \frac{120}{365} \cdot \frac{4,2}{100})}{1 \cdot (1 + \frac{120}{360} \cdot \frac{2,2}{100})} = 3,3338.$$

Dla drugiego okresu będzie on równy:

$$K_t = 3,3350 \cdot \frac{(1 + \frac{90}{365} \cdot \frac{4,11}{100})}{1 \cdot (1 + \frac{90}{360} \cdot \frac{2,21}{100})} = 3,3338 \text{ itd.}$$

8. Zmiana w oczekiwanym kursie kasowym odzwierciedla różnicę między aktualnym oczekiwanym kursem (dla ostatniego okresu jest to kurs kasowy) a kursem oczekiwanym z poprzedniego okresu.

9. Kurs terminowy banku jest wielkością znaną z rynku, gdyż banki podają kwotowania kursów terminowych na określoną datę.

10. Zmiana w kursie terminowym banku – wyjaśnienie analogiczne jak dla punktu 8. W rozważanym przykładzie ruch kursów terminowych jest dla przedsiębiorstwa niekorzystny i dlatego jest on ujęty ze znakiem minus.

11. Efektywność zabezpieczenia jest sprawdzana poprzez porównanie zmian w oczekiwanym kursie kasowym i zmian w kursie terminowym banku. Nie jest ona mierzona w stosunku do kursu kasowego, jak miałyby to miejsce w przypadku zabezpieczania wartości godziwej, tylko w relacji do wartości oczekiwanych kursu kasowego wynikających ze zmiennej wartości pieniądza w czasie.

12. Skumulowane zmiany w oczekiwanym kursie kasowym obejmują narastającą wartość bezwzględną zmian w oczekiwanym kursie kasowym. Wiersz ten wyodrębniono w celu określenia kwoty, która może zostać odniesiona na kapitał z aktualizacji wyceny.

¹² Dla polskiej złotówki przyjmuje się, że rok ma 365/366 dni, a dla euro – 360 dni.

13. Skumulowane zmiany w kursie terminowym banku – wyjaśnienie analogiczne jak dla punktu 12.

14. Efektywne zabezpieczenie, które jest odnoszone na kapitał z aktualizacji wyceny, spełnia dwa warunki przytoczone powyżej, tzn.:

a) poziom efektywności zabezpieczenia mieści się w przedziale od 80 do 125%,

b) bezwzględna wartość kwoty odniesionej na kapitał, tj. w pełni efektywnego zabezpieczenia, nie może być jednak wyższa od wartości godziwej skumulowanych od dnia rozpoczęcia zabezpieczania zmian przyszłych przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczaną pozycją.

Wartość pozycji została określona dla danego okresu.

15. Nieefektywne zabezpieczenie, które nie spełnia dwóch warunków wymienionych w punkcie powyżej, jest odnoszone na wynik finansowy.

16. Podana wartość stanowi sumę zmian z punktu 14 oraz 15.

Ewidencja księgowa do przykładu:

rok 2006

Aktywa finansowe		Zobowiązania finansowe		Koszty finansowe	
1) 333 200			333 200 (1)	2aa) 40	
			1 650 (2)		
			40 (2aa)		
			1 200 (2b)		
Kapitał z aktualizacji wyceny					
2a) 1 650					
2b) 1 200					

rok 2007

Aktywa finansowe		Zobowiązania finansowe		Koszty finansowe	
Sp) 333 200	334 410 (5)	5) 336 510	336 090 (Sp)	7) 5 300	
2d) 1 210			420 (2c)		
Rachunek bankowy			Kapitał z aktualizacji wyceny		
Sp) X	2 100 (5)		Sp) 2 850	1 210 (2d)	
6) 330 000			2c) 420	2 060 (4)	
Przychody ze sprzedaży towarów			Należności z tytułu dostaw i usług		
4) 2 060	335 300 (3)		3) 335 300	330 000 (6)	
				5 300 (7)	

Opis operacji:

1. Zawarcie kontraktu *forward* po kursie terminowym banku 3 320 000 zł.
2. Aktualizacja wartości kontraktu *forward* na podstawie zmian kursu terminowego banku:
 - a) na dzień 30 listopada 2006 r. (część efektywna) 1650 zł.
 - aa) na dzień 30 listopada 2006 r. (część nieefektywna) 40 zł.
 - b) na dzień 31 grudnia 2006 r. (część efektywna) 1200 zł.
 - c) na dzień 31 grudnia 2007 r. (część efektywna) 420 zł.
 - d) na dzień 28 lutego 2007 r. (część efektywna) 1210 zł.
3. Sprzedaż towarów na dzień 28 lutego 2007 r. według kursu 3,3530 zł/euro czyli 335 300 zł.

4. Korekta przychodów ze sprzedaży¹³ o efektywną część zabezpieczenia (saldo konta „Kapitał z aktualizacji wyceny”) 2 060 zł.

W efekcie wartość przychodów ze sprzedaży odpowiada przychodom, które zostałyby uzyskane w wyniku sprzedaży po kursie terminowym banku na dzień 1 listopada 2005 r. (333 200 zł), skorygowanych o nieefektywną część zabezpieczenia odniesioną na koszty finansowe w roku 2006 (40 zł).

5. Rozliczenie z bankiem różnicy na kontrakcie *forward* 2100 zł. Wartość ta wynika z różnicy między kursem kasowym na dzień 28 lutego 2007 r. a kursem terminowym banku na dzień 1 listopada 2006 r. Jednocześnie jest ona równa różnicy między saldami kont „Zobowiązania finansowe” i „Aktywa finansowe”.

Jak wynika z obliczeń, w tym przypadku zabezpieczenie przyszłych przepływów pieniężnych było dla przedsiębiorstwa niewskazane.

6. Zapłata za sprzedane towary 330 000 zł.

7. Naliczenie różnic kursowych $5300 \text{ zł } ((3,3530 - 3,3000) \cdot 100\,000)$.

W przykładzie dla uproszczenia pominięto problem aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Dla celów podatku dochodowego strata na zawartym kontrakcie wynosi – 2100 zł $((3,3530 - 3,3320) \cdot 100\,000)$ i będzie ona ujmowana w podstawie opodatkowania w momencie rozliczenia kontraktu.

Podobne rozważania można przeprowadzić w odniesieniu do innych składników aktywów i pasywów będących przedmiotem zabezpieczenia. W przypadku kontraktów *futures* lub opcji będących przedmiotem obrotu giełdowego dochodzi do tego jeszcze ewidencja zmian w depozycie zabezpieczającym, które nie mają wpływu na powyższe ujęcie zabezpieczania przepływów pieniężnych.

¹³ MSR 39 nie precyzuje, do jakiej pozycji rachunku zysków i strat należy odnieść wartość przeszacowań ujętych na „Kapitale z aktualizacji wyceny”, natomiast zgodnie z r.i.f. należy to zakwalifikować do kosztów i przychodów finansowych. Zdaniem autora logiczniejszym rozwiązaniem jest ujęcie tych kwot jako korekty zabezpieczanej pozycji, czyli w omawianym przypadku przychodów ze sprzedaży.

6. Zakończenie

Na koniec należy jednak zadać pytanie: czy koniecznie badanie efektywności zabezpieczenia przepływów pieniężnych musi być tak skomplikowane? Prawdopodobnie nie i pozostaje mieć nadzieję, że w niedalekiej przyszłości przepisy w tym względzie zostaną uproszczone.

Literatura

- [1] Helin A., *Sprawozdanie finansowe bez tajemnic według MSSF, Zasady sporządzania i prezentacji*, C.H. Beck, Warszawa 2006.
- [2] Helin A., Sztuczyńska H., Wasilewska J., *Rachunkowość instrumentów finansowych*, ODDK, Gdańsk 2003.
- [3] Jaruga A., Frendzel M., Ignatowski R., *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej a ustawa o rachunkowości – podobieństwa i różnice*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Poznań 2005.
- [4] Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2004, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, stan prawny na 31 marca 2004 r.
- [5] Molenda W., *Rachunkowość instrumentów finansowych*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Poznań 2004.
- [6] Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (DzU 2001 nr 149, poz. 1674) oraz rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 lutego 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych.
- [7] Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych (DzU 2000 nr 54, poz. 654 z późn. zm.).
- [8] Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości oraz późniejsza nowelizacja (DzU 2002 nr 694, poz. 76 z późn. zm.).

HEDGING FUTURE CASH FLOW TRANSACTIONS THROUGH DERIVATIVES IN THE CONTEXT OF ACT ON ACCOUNTANCY AND TAX LAW

Summary

A Chief Financial Officer is primarily responsible for securing the financial liquidity and preventing from potential risks that could adversely affect an enterprise's standing. One method is hedging future cash flows through derivatives. The paper is aimed at presenting selected issues of possible methods and accounting for hedging future cash flow transactions.